

การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา
โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน(Problem Based Learning)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
รายวิชา สังคมศึกษา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้

โครงการนวัตกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
ปีการศึกษา 2567

นางชวัลกร วิทยพานิช
ตำแหน่ง ครู

โรงเรียนอุบลวิทยา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

การรายงานนวัตกรรมโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรม
โรงเรียนอุบลวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

.....

1. ชื่อนวัตกรรม

การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based-Learning) เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม

2. ผู้จัดทำ

นางชวัลกร วิทย์พานิช ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

3. ระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรม

16 พฤษภาคม 2567 ถึง วันที่ 15 พฤษภาคม 2568

4. ที่มาและความสำคัญ

การเรียนการสอนสังคมศึกษา มุ่งเน้นให้นักเรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อให้นักเรียนได้ทั้งกระบวนการและความรู้ จากวิธีการสังเกต การสำรวจ ตรวจสอบ การทดลอง ตลอดจนสามารถนำผลที่ได้มา รวบรวมเป็นแนวคิดและองค์ความรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจ ในวิชาสังคมศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา และเพื่อพัฒนากระบวนการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา และความสามารถในการตัดสินใจ ดังนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนรู้สังคมศึกษา เน้นเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการมีทักษะ สำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ รวมทั้งให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

จากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนอุบลวิทยาคม ปรากฏว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พบว่าปัญหาในภาพรวมนั้น สาระการเรียนรู้ที่มีปัญหามากที่สุด คือ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ซึ่งคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ อาจสืบเนื่องมาจากเนื้อหาในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ บางเนื้อหานั้น ยังเป็นนามธรรม นักเรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาทั้งหมด เกิดการรับรู้แต่ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ และกิจกรรมการสอนยังคงเน้น เนื้อหาเป็นหลักขาดกระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) การเรียนการสอนในปัจจุบันนั้นจุดอ่อนอยู่ที่ครูเน้นเนื้อหาการสอนเป็นสำคัญ ไม่ได้เน้นกระบวนการเรียนการสอนที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อทำให้นักเรียนสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และมีความคงทนในการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ยังไม่บรรลุเป้าหมายเนื่องจากวิธีสอน ที่ไม่สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติจริง เนื่องจากขาดรูปแบบการเรียนการสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ดีเท่าที่ควร

จากความเป็นมาและสภาพของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้สอนมีแนวคิดสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ประกอบชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

5. วัตถุประสงค์

5.1 เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้

5.2 เพื่อสร้างนวัตกรรมชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม

5.3 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม

5.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนรู้เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ จากชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม

6. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน

7. เครื่องมือที่ใช้

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) ที่มีเนื้อหาในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม จำนวน 12 ชุด มีขั้นตอนประกอบด้วย คำชี้แจง ผังขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม จุดประสงค์การเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียน สถานการณ์ปัญหา ใบกิจกรรมฝึกทักษะการแก้ปัญหา ใบความรู้ แบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 12 ชุด รวมเวลาสอน 12 ชั่วโมง ดังนี้

1. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 1 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้
2. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 2 เรื่อง ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ
3. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 3 เรื่อง เทคโนโลยีในการผลิต
4. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 4 เรื่อง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

5. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 5 เรื่อง สิทธิผู้บริโภค
6. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 6 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเคียงคู่ไทย
7. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 7 เรื่อง ความสัมพันธ์ของหน่วย

เศรษฐกิจ

8. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 8 เรื่อง พลังสภกรณ์
9. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 9 เรื่อง เงินทองของมีค่า
10. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 10 เรื่อง ธนาการและสถาบัน

การเงิน

11. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 11 เรื่อง ระบบสินเชื่อสำรู้
12. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 12 เรื่อง ภาษีสำรู้สำรู้สำรู้

8. กระบวนการพัฒนายัดกรรม

ขั้นตอนที่ 1 (P : plan)

1. ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้อวิชาสังคการศึกษาแบบเชิงรุก (Active Learning) จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ

2. วิเคราะห์หลักสตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2560) และหลักสตรสถานศึกษาโรงเรียนอุปวิทยาคม ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2564 มาตรฐานการเรียนรู้อและตัวชี้วัดของเนื้อหา เรื่อง เศรษฐศาสตร์สำรู้

3. จัดทำโครงร่างแผนการจัดการเรียนรู้อ ที่เน้นกระบวนการพัฒนายัดการฝึกทักษะการแก้ปัญหา เรื่อง เศรษฐศาสตร์สำรู้ จำนวน 12 แผน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นสำรอน ๆ พร้อมใบความรู้ ใบกิจกรรมฝึกทักษะการแก้ปัญหา และแบบทดสอบสถานการณ์ฝึกทักษะการแก้ปัญหา

4. ออกแบบหน่วยการเรียนรู้อและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อโดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้อแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) ที่มีวัตถุประสงค์ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (K) ด้านทักษะ (P) และด้านเจตคติ (A) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อ ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา

ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้

ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าหาคำตอบ

ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน

5. สร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อตามสภาพจริง ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (K) ด้านทักษะ (P) และด้านเจตคติ (A)

ขั้นที่ 2 (D : Do)

1. สร้างแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ก่อน-หลังเรียนของชุดกิจกรรม จำนวน 12 ชุด
2. ดำเนินการพัฒนาชุดกิจกรรมตามขั้นตอนที่ได้ศึกษาและออกแบบไว้ จำนวน 12 ชุด
3. สร้างแบบทดสอบสถานการณ์ปัญหาให้มีความเชื่อมโยงกับแต่ละชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา จำนวน 12 ชุด
4. การตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้และชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
5. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
6. จัดสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม มีสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ
7. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ทั้ง 12 ชุด
8. เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ขั้นที่ 3 (C : check)

1. ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (K) ด้านทักษะ (P) และด้านเจตคติ (A)
2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้
3. จัดกิจกรรม PLC เพื่อสะท้อนผลของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ขั้นที่ 4 (A : Act)

1. นำปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดการพัฒนา

9. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การสอนที่มีประสิทธิภาพในยุคศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นไปที่การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดมากที่สุด ต้องเข้าใจเนื้อหาสาระในเชิงลึก รวมทั้งสามารถถ่ายโยงความรู้ที่เกิดจากการคิดไปยังผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นให้ได้รับรู้ ดังนั้นความสำคัญของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนนำเอาทักษะการคิดแก้ปัญหาไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตหาวิธีการเรียนรู้ที่จะอยู่กับปัญหาและหาทางออกอย่างเหมาะสม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พุทธศักราช 2545 คือ ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการเรียนได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น รวมถึงการแสวงหาความรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ในส่วนของผู้สอนได้ลดบทบาทของการเป็นผู้ควบคุมในชั้นเรียน ผู้เรียนจะดำเนินการจัดการควบคุมและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง โดยนำความรู้เก่าที่มีอยู่แล้วมาเชื่อมโยงให้เข้ากับความรู้ใหม่ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้เรียนเป็นคนทันโลก ทันเหตุการณ์ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลกในอนาคตได้อย่างดีที่สุดในที่สุด

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สิ่งที่ได้จากปัญหาหรือสถานการณ์ ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ปัญหาที่พบบ่อย ปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนหรือความเดือดร้อนต่างๆ รวมไปถึงข่าว บทความ สถานการณ์ ที่กำหนดขึ้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีขั้นตอนโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ

1. ต้องมีสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และเริ่มต้นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้วยการใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

2. ปัญหาที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้น พบเห็นได้ในชีวิตจริงของผู้เรียน หรือมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นจริง

3. ผู้เรียนมีการเรียนรู้โดยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) มาทำการค้นหาและแสวงหาความรู้คำตอบด้วยตนเอง ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองมีการบริหารเวลา คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. ผู้เรียนเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย เพื่อประโยชน์ในการค้นหาความรู้ ข้อมูลร่วมกันเป็นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับส่งข้อมูล มีการเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และได้ฝึกการจัดระบบตนเอง เพื่อที่จะได้มีการพัฒนาการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ความรู้ คำตอบที่ได้มีความหลากหลาย องค์ความรู้ที่ได้จะผ่านการวิเคราะห์โดยผู้เรียน มีการสังเคราะห์ และตัดสินใจร่วมกัน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นนอกจากจะจัดการเรียนเป็นกลุ่มแล้วยังสามารถจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้เป็นรายบุคคลได้ แต่อาจทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

5. การเรียนรู้มีลักษณะของการบูรณาการความรู้ และทักษะกระบวนการต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้และคำตอบที่กระจ่างชัด

6. ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ จะได้มาภายหลังจากการผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแล้วเท่านั้น

7. การประเมินผล เป็นการประเมินจากสภาพจริง โดยพิจารณาจากการปฏิบัติงานความก้าวหน้าของผู้เรียน

แนวทางการส่งเสริมให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา

1. ฝึกให้นักเรียนได้ทำงานหรือทำกิจกรรมอยู่เสมอ การทำงานหรือทำกิจกรรมจะช่วยสร้างประสบการณ์เพิ่มขึ้น และจะมีหนทางในการคิดแก้ปัญหามากขึ้น

2. ฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เมื่อครูได้ให้ความรู้แก่นักเรียนแล้ว ควรได้ทดลองปฏิบัติจริง หรือถ้าเรื่องนั้นไม่สามารถปฏิบัติได้ก็อาจให้แก้ปัญหาโดยการทดสอบ ความรู้นั้นด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เป็นการฝึกให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา

3. ฝึกให้นักเรียน เป็นผู้ให้เหตุผล ให้มีความเชื่อมั่น

4. ฝึกให้นักเรียนรู้จักวิจารณ์ กำหนดวิธีการคิดแก้ปัญหาด้วยการวิเคราะห์วิจารณ์ ปัญหาโดยกำหนดวิธีการวิเคราะห์ วิจารณ์ออกเป็นขั้น ๆ ได้แก่ การกำหนดปัญหา รวบรวมข้อเท็จจริง ตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐาน ประเมินผล

5. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และฝึกให้รู้จักออกความคิดเห็น การฝึกให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ความคิดของตนเอง แต่ครูจะต้องช่วยเหลืออยู่เสมอ เพราะนักเรียนอาจแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ไม่ถูกต้องก็ได้

6. จัดสิ่งเร้าหรือมีการกระตุ้นที่ดีจัดสถานการณ์ใหม่ หรือเสนอปัญหาหรือประเด็นที่ทำทายน่าสนใจ และมีวิธีการแก้ปัญหาได้หลายวิธีมาให้นักเรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหา และปัญหาที่หยิบยกมาให้นักเรียนฝึกนั้น นักเรียนต้องยังไม่เคยประสบมาก่อน และอยู่ในวิสัยที่นักเรียนจะสามารถแก้ปัญหาได้ การฝึกแก้ปัญหานั้น ครูควรได้ชี้แนะให้นักเรียนตีปัญหาให้แตกก่อน ถ้าเป็นปัญหาใหญ่ก็แตกเป็นปัญหาย่อย ๆ แล้วคิดแก้ปัญหาย่อยแต่ละปัญหา การฝึกฝนให้นักเรียนแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตาม ครูไม่ควรบอกวิธีแก้ปัญหามาให้ตรง ๆ

7. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ หรือจัดสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสภาพภายนอกของนักเรียน เป็นไปในทางเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าเขาสามารถคิดค้นเปลี่ยนแปลงอะไรได้บ้าง มีอิสระในการคิด กล้าคิด กล้าแสดงออก

รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) 6 ขั้น

1. ขั้นกำหนดปัญหา เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่างๆ เพื่อนำมาใช้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียนได้ และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

2. ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้

3. ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียน หรือสิ่งที่จะดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีการหลากหลาย

4. ขั้นสังเคราะห์ความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการค้นคว้ามาทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผล และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

5. สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

6. นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระดับองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกกลุ่มรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมกันประเมินผลงาน

10. กระบวนการนำนวัตกรรมไปใช้

การใช้นวัตกรรมครั้งนี้ ผู้รายงานได้ดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนอุบลวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ปฐมนิเทศ/สร้างความเข้าใจ ข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) ที่มีเนื้อหาในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ จำนวน 12 ชุด

1. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 1 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้
2. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 2 เรื่อง ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ
3. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 3 เรื่อง เทคโนโลยีในการผลิต
4. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 4 เรื่อง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
5. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 5 เรื่อง สิทธิผู้บริโภค
6. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 6 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเคียงคู่ไทย
7. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 7 เรื่อง ความสัมพันธ์ของหน่วยเศรษฐกิจ
8. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 8 เรื่อง พลังสหกรณ์
9. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 9 เรื่อง เงินทองของมีค่า
10. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 10 เรื่อง ธนาคารและสถาบันการเงิน
11. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 11 เรื่อง ระบบสินเชื่อน่ารู้
12. แผน/ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ชุดที่ 12 เรื่อง ภาษีนั่นสำคัญไฉน

2. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบ แล้วบันทึกคะแนนไว้เป็นการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)

3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ และนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) ที่มีเนื้อหาในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ ที่ผู้รายงานสร้างขึ้น จำนวน 12 เล่ม ดังนี้

- 1) ทำแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 10 ข้อ เพื่อวัดความรู้พื้นฐาน
- 2) อ่านและศึกษาใบความรู้ให้เข้าใจก่อนลงมือทำชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา
- 3) อ่านคำชี้แจงก่อนลงมือทำกิจกรรมชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา
- 4) เมื่อทำชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่งคะแนนให้ครูบันทึกผล
- 5) หากมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจให้สอบถามครูผู้สอน
- 6) ทำแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 10 ข้อ เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน

4. เมื่อนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา จนครบทั้ง 12 เล่ม แล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (Post-test) ซึ่งเป็นชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5. ทำแบบทดสอบสถานการณ์วัดทักษะการคิดแก้ปัญหา เพื่อวัดการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียน

6. ดำเนินการวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) ที่มีเนื้อหาในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้

11. ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย

1) นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมจากกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง เศรษฐศาสตร์นำรู้ เพื่อนำมาจัดการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ได้ฝึกกระบวนการคิดที่เป็นขั้นตอน เช่น การระบุปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูล การหาวิธีแก้ปัญหา และการประเมินผลลัพธ์ ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจและจัดการกับปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) นวัตกรรมชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง เศรษฐศาสตร์นำรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดนอกกรอบ ค้นหาแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และเพิ่มความสนุกสนานและความน่าสนใจในชั้นเรียน ลดความน่าเบื่อ ทั้งยังช่วยสนับสนุนการพัฒนาพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในยุคปัจจุบัน

3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง เศรษฐศาสตร์นำรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูสามารถใช้ชุดกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการวัดผลและประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน ลดภาระในการเตรียมการสอน และสามารถปรับปรุงการสอนให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

4) นักเรียนมีความพึงพอใจของการเรียนรู้เรื่อง เศรษฐศาสตร์นำรู้ จากชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน กิจกรรมที่เน้นการทำงานกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนฝึกการสื่อสาร การแบ่งปันความคิดเห็น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น และส่งเสริมการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

12. บทเรียนที่ได้รับ

1. เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนรายวิชา สังคมศึกษาในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3. มีผลการเรียนรู้ที่สะท้อนพัฒนาการหลังจากการใช้นวัตกรรม และผลการแก้ปัญหา และ/หรือ การพัฒนา มีการเผยแพร่ผลงาน/ชิ้นงาน จนเป็นที่ยอมรับหรือได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ (เป็นผลที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมที่ได้ส่งในการคัดเลือกในครั้งนี้)

13. เงื่อนไขความสำเร็จ

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ใน ครังนี้ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยนวัตกรรมชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา

โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ดังนี้

1. การใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เช่น การเตรียมความพร้อมของนักเรียนและครู นักเรียนบางคนอาจไม่คุ้นเคยกับการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ต้องมีการปูพื้นฐานหรือ work shop เล็ก ๆ ก่อน โดยครูต้องมีทักษะการตั้งคำถาม การชี้แนะ และการประเมินที่เหมาะสม บรรยากาศในห้องเรียนต้องเปิดกว้าง ปลอดภัย ให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น มีทรัพยากรสนับสนุน เช่น หนังสือ อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ต่าง ๆ เพียงพอ

2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ได้ผ่านขั้นตอนการสร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่ศึกษาเอกสารหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร และยังได้รับการแนะนำ ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านเนื้อหาการจัดการจัดการเรียนรู้อุณหภูมิ ความเหมาะสมของเนื้อหา ในการออกแบบปัญหาที่เหมาะสม ปัญหาต้องมีความท้าทาย น่าสนใจ เชื่อมโยงกับชีวิตจริง หรือบริบทของนักเรียน ต้องได้รับการฝึกทักษะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล และแก้ไขปัญหา อาจต้องมีการฝึกฝนทักษะพื้นฐาน เช่น การตั้งคำถาม การหาข้อมูล การวางแผน

3. แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และนวัตกรรมชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียน ต้องสามารถทำงานร่วมกันได้ดี เช่น การสื่อสาร การแบ่งงาน การช่วยกันคิดแก้ปัญหา ครูควรสอนเทคนิคการทำงานเป็นทีมและสร้างกติกากลุ่มให้ชัดเจน ครูทำหน้าที่เป็น ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) มากกว่าการสอนโดยตรง โดยการให้คำแนะนำ กระตุ้นการตั้งคำถาม และชี้แนะแนวทางการค้นคว้า แทนการบอกคำตอบ

4. แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับการใช้นวัตกรรมชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้ ได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและเกิดความรู้ที่คงทน อีกทั้งนวัตกรรมชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา ได้เรียงลำดับความยากง่ายสอดคล้องตามธรรมชาติการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จในการเรียนรู้จึงสรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อุณหภูมิ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาที่ 1-3

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา
 โดยรูปแบบที่มีภาพเป็นฐาน (Problem - Based Learning)
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้

ชุดที่ ๑ เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

นางชวัลกร ภิชาตพาณิชย์
 ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ
 โรงเรียนอนุบาลฉะเชิงเทรา
 ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗

ชุดฝึกที่ 1

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา
 โดยรูปแบบที่มีภาพเป็นฐาน (Problem - Based Learning)
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้

ชุดที่ ๒ ความสัมพันธ์ของหน่วยเศรษฐกิจ

นางชวัลกร ภิชาตพาณิชย์
 ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ
 โรงเรียนอนุบาลฉะเชิงเทรา
 ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗

ชุดฝึกที่ 2

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา
 โดยรูปแบบที่มีภาพเป็นฐาน (Problem - Based Learning)
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
 เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้

ชุดที่ ๓ ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ

นางชวัลกร ภิชาตพาณิชย์
 ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ
 โรงเรียนอนุบาลฉะเชิงเทรา
 ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗

โครงการนวัตกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษานำร่อง ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ปีการศึกษา 2567

โรงเรียนอูบลวิทยา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑

สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ